

Obsah

Úvodem (Václav Frolec) ■ 11

Václav Frolec

Vánoce v tradici českého lidu ■ 15

Svátek, čas a kultura ■ 17

„Svaté noci“ ■ 20

Předvánoční čas ■ 22

Vánoční čas ■ 40

Sacrum et profanum / Křesťanské Vánoce / Štědrý večer v době
Karla IV. / Mezi středověkem a novověkem / Koleda /
Znamení budoucna / Vánoční zeleň a stromek / Vánoční dar

Svátky lidské lásky ■ 82

Poznámky ■ 85

Jitka Snížková

Česká vánoční hudba ■ 109

Úvod ■ 111

I. Vánoce gotického času ■ 115

Latinské zpěvy / České vánoční zpěvy 15. století / Vánoční vícehlasé
zpěvy v českých graduálech / Vánoční hudba bratrských tisků

II. Hudební Vánoce v období české renesance ■ 125

Vánoční hudba skladatelů české renesance / Strofické vánoční
vícehlasé písně / Hudební nástroje o Vánocích v době gotiky
a renesance

III. Hudební Vánoce barokního času ■ 132

Období baroku / Barokní hudební poezie Vánoc

IV. Pastorely ■ 138

Pastorely / Pastorální mše / Obchůzkové hry s jesličkami

V. Hudební Vánoce v 19. století a dnes ■ 151

Poznámky ■ 156

Jiří David

Vánoční motivy v českém výtvarném umění ■ 161

Vznik vánočního kultu a jesle vítězného křesťanství ■ 163

Jesle sv. Františka z Assisi a jeho nová zbožnost ■ 169

„Menší bratři“ a kultura kláštera sv. Anežky české ■ 171

Vánoční téma v Pasionálu abatyše Kunhuty ■ 172

Vánoční téma v monumentální podobě.

Mistr Vyšebrodského cyklu ■ 175

Theodorikova Adorace Tří králů

a Štědrý večer podle Jana z Holešova ■ 179

Vyvrcholení velké epochy.

Adorace Děcka Mistra treboňského oltáře ■ 183

Vánoční dar královny Johany králi Jiřímu ■ 187

Narození Páně v pozdně gotickém umění.

Vizuální pojetí vánočního motivu v obrazovém prostoru ■ 188

Od pozdní gotiky k renesanci v uměleckém řemesle ■ 191

Vánoční téma v dílech umělců rudolfínské doby.

Objev prostoru zbaveného božského smyslu ■ 193

Zjevení života jako náboženská zkušenost umělce v období baroka.

Karel Škréta a Petr Brandl ■ 195

Braunův Betlém v Kuksu – tvorba a polemika ■ 199

Od kostelních jeslí k lidovým betlémům ■ 201

Měšťanský vkus národního obrození.

Tkadlíkova Madona ■ 206

Ozvěny lidové vánoční tvorby v kresbách českých umělců.

Tradice Alšova betléma ■ 208

Vánoční téma v moderní době ■ 211

Zduchovnění tématu Narození v dílech české avantgardy.

Bohumil Kubišta, Jan Zrzavý, Emil Filla, Alois Wachsman,

Josef Wagner ■ 213

Biblické téma aktualizované v díle Bohuslava Reynka ■ 217

Téma Narození Páně jako pramene osvobodivé kosmické síly ■ 219

Umění v roli „moderní víry“? ■ 220

Malba jako obraz ideálního duchovního světa ■ 223

Obrazy živé sváteční tradice Vánoc ■ 225

Použitá literatura ■ 226

Jan Červenka

Motiv Vánoc v české literatuře ■ 229

Narodil se Kristus Pán ■ 233

Chtíc, aby spal ■ 233

Touha po domovu (Josef Jungmann) ■ 234

Na Štědrý večer (Josef Chmela) ■ 234

Strunka, strunka, strunka (lidová) ■ 235

Já malý přicházím (lidová z Plzeňska) ■ 236

Štědrý den (Karel Jaromír Erben) ■ 237

Vánoce (Jan Neruda) ■ 240

Ejhle, co to v Betlémě (lidová) ■ 241

Babička (Božena Němcová – úryvek) ■ 242

Z mých literárních začátků (Svatopluk Čech) ■ 245

Vánoční sen (Svatopluk Rak) ■ 248

Štědrý večer (Václav Kosmák) ■ 252

Romance štědrovečerní (Jan Neruda) ■ 254

Vánoce (Jaroslav Vrchlický) ■ 256

Štědrý večer chudého dítky (J. Vítěk) ■ 256

Ukolébavka vánoční (Jan Neruda) ■ 258

Ježíšek (Antonín Sova) ■ 258

Malé prodavačky (anonym, asi Antonín Macek) ■ 259

Rok na vsi (Alois a Vilém Mrštíkové – úryvek) ■ 260

Můj první betlém (Mikoláš Aleš) ■ 266

Tobiáškův Štědrý den (Ignát Herrman) ■ 267

Praha a Kladno (Marie Majerová) ■ 275

Paní komisarka (Jindřich Šimon Baar – úryvek) ■ 276

Koledy (Jiří Wolker) ■ 283

Vánoční (František Branislav) ■ 284

Vánoce u Spejblů (Frank Wenig) ■ 284

Betlém (Jindřich Hořejší) ■ 287

Večer samotáře (Jan Čarek) ■ 288

Jak hrdlička přišla k pásku (František Halas) ■ 289

Vánoční noc (Jaroslav Seifert) ■ 290

Vánoční píseň (Jaroslav Seifert) ■ 291
Vánoční koleda (Jaroslav Seifert) ■ 292
Purpura (Jiří Suchý) ■ 293
My dva doma (Jana Červenková – úryvek) ■ 293
Svatební cesta (Věroslav Mertl) ■ 296
Jak to do třetice bylo u Rumcajsů (Václav Čtvrtek) ■ 301
Vánoce (Martina Drijverová-Otčenášková) ■ 303
Vánoce dospělých (Jan Skácel) ■ 304
Vánoce, Vánoce přicházejí (Zdeněk Borovec) ■ 305
Některé bibliografické údaje ■ 306

Ladislav Dvorský
Vánoce na konci 20. století ■ 309

Závěrem (Václav Frolec) ■ 335
Ediční poznámka ■ 340
Resümee ■ 342